Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

BIULETYN KOWIEŃSKI

WILBI

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3.

Nr. Wilno, dn.4 stycznia 1933 r. 787.

Treść numeru:

x

x x

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

P o l i t y k f r a n c u s k i o L i t w i e w z w i ą z k u z k w e s t j ą r o z b r o j e n i a ."Liet.Aidas" Nr.234.z X.32. art.p. Henry de Chambon p.t.Opinje Paryża". Streszczenie:

"Wiceprezes partji radykałów-socjalistów p.Jacques Kayser, w jednym z ostatnich swych artykułów pisze:"Kwestję Korytarza Gdańskiego nie można pozostawić tak, jak się ona obecnie przedstawia. Pragnąc, by Niemcy przyzwyczaiły się do Korytarza, Polska od chwili podpisania traktatu pokojowego powinna była nawiązać z Niemcami jak najściślejszą współpracę, udzielić im jak najrozleglejszych przywilejów i uczynić tak, by Korytarz wcale się nie rzucał w oczy. Niestety polityka polska szła innemi drogami, które doprowadziły do poróżnienia obu narodów. Korytarz stał się źródłem ciągłych nieporozumień.

Niektórzy publicyści francuscy proponowali Korytarz Gdański zamienić na Korytarz Litewski. Jacques Kayser stanowczo protestuje przeciwko tej koncepcji i pisze: "Niema żadnych podstaw, któreby nakazywały złożenie Litwy w ofierze, uczynienie z niej wasala Polski i przeniesienia na terytorjum litewskie tego /Korytarza/, co jedni nazywają niesprawiedliwością, zaś inni określają, jako największy błąd bezprawia.

Polski Korytarz przez Litwę możnaby przeprowadzić jedynie przez takie terytorjum, na którem Polacy byliby conajmniej w mniejszości".

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

"M e m e l e r D a m p f b o o t" o o g ó l n e j s y t u a c j i p o l i t y c z n e j L i t w y ."Memeler Dampfboot" Nr.1 z 1.I.33r. Art.p.t."Sytuacja polityczna Litwy na progu Nowego Roku".Streszczenie:

Nowy Rok przypada niemal w tym samym czasie, w którym odbył się przewrót grudniowy tautininków /17 grudnia 1926 r./. Rzut oka na rok ubiegły jest równoznaczny przeto z rzutem oka na rozwój ustroju, wprowadzonego przez tautininków, a trwającego już przeszło 6 lat.

Rok ubiegły upłynął bez specjalnych wypadków na terenie polityki wewnętrznej. 6-cioletnie istnienie obecnego ustroju niewątpliwie silnie wpłynęło na konsolidację sytuacji wewnętrznej i na dalszy państwowy rozwój Litwy. Można przyjąć, jako pewnik, że system parlamentarny, jaki istniał na Litwie do 1927 r. według wzorów zachodnio-europejskich nie powróci już w poprzedniej formie.

W ciągu ubiegłych 6-ciu lat poddana była Litwa większym próbom polityki zagranicznej i wewnętrznej, aniżeli jakiekolwiek inne powstałe po wojnie światowej państwa. Obok wysuwanych na terenie międzynarodowym kwestyj wileńskiej i kłajpedzkiej zaszły na Litwie wypadki, które silnie wpłynęły nietylko na litewską świadomość państwową lecz i na narodową. Tak więc w pierwszym roku po przewrocie niezawisłość Litwy była zagrożona ze strony Polski i ze strony puczów w Taurogach i Olicie. Mimo popierania t.zw.Pleczkajtjady ze strony Polski, wspomniane pucze zostały w zarodku zdławione. Litwie zaoszczędzono stosunków bałkańskich. Wprawdzie różne sfery próbowały w następnych latach organizować pucze, lecz próby te rozchwiały się z powodu zdecydowanej postawy miarodajnych, a zwłaszcza wojskowych kół. Rok 1928 może być określony, jako okres najaktywniejszych rokowań z Polską. W roku tym wydano pozatem nową konstytucję litewską. Miała ona jedynie znaczenie teoretyczne, które zachowała po dziś dzień. Dopiero bowiem po upływie 10 lat, a więc do dnia 25 maja 1938 r. naród litewski drogą referendum wypowie się za przyjęciem, względnie odrzuceniem wydanej przez rząd konstytucji.

Rok 1929 był dla ustroju tautininków rokiem kryzysu. Mian. jeden z inicjatorów nowego systemu prof.Voldemaras musiał ustąpić po dokonaniu nań zamachu, który po dziś dzień nie został jeszcze całkowicie wyjaśniony. Ówczesna prognoza Voldemarasa, jakoby po jego ustąpieniu nastąpi w Litwie nietylko kryzys rządowy lecz i państwowy, dotychczas się nie sprawdziła. Zasadniczo od chwili ustąpienia

Voldemarasa nie dokonały się żadne istotne zmiany.

Rok 1930 stał mniej, lub więcej pod wpływem politycznej działalności Voldemarasa, którego rząd musiał kilkakrotnie z Kowna wysiedlać. Zamach na ówczesnego ministra Spraw Wewn. płk.Rustejkę stanowił punkt kulminacyjny działalności zwolenników Voldemarasa. Rząd działalność tę sparaliżował. Podczas wielkiego procesu, wytoczonego Voldemarasowi i jego zwolennikom o spisek w 1931 r.został wprawdzie Voldemaras uniewinniony, jak również w procesie o korony duńskie, jednak polityczny wpływ Voldemarasa w kraju zaczął upadać a duża liczba zwolenników jego stanęła do dyspozycji rządu. Wybory do samorządów i wybory nowego prezydenta państwa w 1931 r. na podstawie nowej ordynacji wyborczej stanowiły pierwszą próbę stworzenia treści poszczególnych postanowień konstytucji z 1928 r.

Rok 1932 zaznaczył się zaostrzeniem kryzysu gospodarczego. Troski gospodarcze do tego stopnia zaabsorbowały tautininków, że plany wewnętrzno-polityczne musiały pozostać w cieniu. W ten sposób rok ubiegły był rokiem niespełnionych wyczekiwań. Ogół litewski oczekiwał, że po przeprowadzonych wyborach samorządów i wyborze prezydenta, które wypadły dla tautininków pomyślnie, zostanie opracowany projekt ustawy o wyborach do sejmu. Wprawdzie Gabinet Ministrów sprawuje również władzę ustawodawczą, korzystając z głosu doradczego Rady Stanu, jednak nawet tautininkowie przyznają, że ustawy tą drogą z trudnością dają się opracowywać. Przy opracowywaniu i rozważaniu doniosłych ustaw, które mają przynieść nowe reformy, jak np. ustawa o zmianie systemu w sądownictwie i palestrze napotykają obecne ciała ustawodawcze, względnie doradcze na wielkie trudności głównie z tego powodu, że nie mają bezpośredniego kontaktu z wybranymi przedstawicielami narodu. Ustawy o decydującem znaczeniu dla życia państwowego i prawnego mogą być opracowywane, rozważane i wydawane nietylko przez grupę osób. Muszą one odpowiadać również intencjom narodu. Obowiązująca konstytucja wychodzi również z tego założenia, głosząc w § 53, że w okresie, gdy niema sejmu lub sejm nie obraduje może wydawać ustawy prezydent państwa, przyczem ustawy te obowiązują tak długo zanim ich sejm nie zmieni. Dzięki takiemu rozróżnieniu powstała różnica pomiedzy ustawami, a zarządzeniami, które mogą być jedynie wydawane w czasach kryzysów gospodarczych i politycznych.

Ogół litewski oczekiwał pozatem, że zostaje nareszcie zniesiony stan wojenny i cenzura wojskowa. Tautininkowie również mają stanowczy zamiar zniesienia stanu wojennego. Musi być on jednak zastąpiony przez jakiś normalniejszy stan prawny, który jednak może się wyłonić tylko drogą stałego życiowego ustawodastwa. Stworzenie takiego stanu wymaga jednak lat. Musiałby też odpowiadać życzeniom i duchowi narodu, co jest niemożliwe bez parlamentu.

Walka partyjna rozegrywała się na Litwie również w latach ubiegłych w powszechnie znanych już formach. Między tautininkami a chrześc.demokracją wciąż się jeszcze prowadzi walkę o katolicyzm, chociaż część duchowieństwa katolickiego wykazuje już skłonność do uznania również tautininków za "prawdziwych katolików". Obecnie próbują duchowni katoliccy przekonać tautininków o potrzebie wewnętrznej reorganizacji partji, gdyż wśród tautininków nie-katolicy są licznie reprezentowani. Tautininkowie nie dają się jednak tak szybko przekonać, mając dosyć czasu do oczekiwania zanim duchowieństwo katolickie nastawione na modłę chrześc.demokracji okaże się jeszcze ustępliwsze.

Liaudininkowie znowu są zupełnie odosobnieni. Zwalczają oni tautininków, jako nastrojonych antydemokratycznie. Jednocześnie zwalczają chrześc.demokrację, jako nastrojoną klerykalnie i dążącą do zamienienia Litwy w klasztor. Jeden z leaderów liaudininków Kwieska próbuje obecnie zjednać względy tautininków i przekonać ich, że byłoby rzeczą pożądaną utworzyć wspólny front przeciwko klerykalizmowi. Tautininkowie nie dają się jednak tak łatwo przekonać i w dalszym ciągu mocno się trzymają swej "linji generalnej", ponieważ za ich plecami wciąż jeszcze stoją miarodajne koła i siły.

Wewnętrzna sytuacja Litwy mogłaby doznać zmian nieoczekiwanych dopiero przez zaostrzenie się stosunków w polityce zagranicznej i gospodarczej. Co się tyczy polityki zagranicznej będzie musiała Litwa wcześniej czy później powziąść doniosłe decyzje w związku z wypłynięciem na widownię spraw wschodnio-politycznych. Trudno oczywiście przewidzieć, jak decyzje te wypadną, gdyż nie są one zależne od samej tylko Litwy. Jedno jest pewne, że przynajmniej w bliskiej

przyszłości porozumienie z Polską nie da się pomyśleć, gdyż Litwa niczego od Polski nie oczekuje i musiałaby okupić to porozumienie wyrzeczeniem się Wilna. Gospodarczy rozwój Litwy zależy w pierwszym rzędzie od eksportu jej produktów rolnych. Rokowania, jakie się mają odbyć w początkach r.b. z Niemcami i Anglją otwierają nowe perspektywy dla gospodarczego rozwoju Litwy. Głównym zadaniem rządu tautininków jest podniesienie siły nabywczej rolników, która znacznie spadła. Podniesienie to polegać będzie na wzmożeniu eksportu produktów rolnych. O ile to się tautininkom uda, będą oni mogli długo jeszcze ster rządów utrzymać.-

K r o n i k a .

P r o j e k t p o w s z e c h n e j a m n e s t j i 16 l u t e g o .Prasa kowieńska /XII.32/:Dn. 16 lutego 1933 r. mija 15 rocznica niepodległości Litwy. W związku z tem koła rządowe rozważają projekt wydania ustawy o powszechnej amnestji więźniów politycznych i kryminalnych. Ustawa ta ma być wydana przed dn.16 lutego.

S p r a w a s ą d o w a k s i ę d z a . Prasa kowieńska./XII.32/: 28 ~~zk~~ grudnia 1932 r. sędzia pokoju w Wyłkowyszkach rozpatrywał sprawę ks.Gilisa, oskarżonego o obrazę władzy i jej organów. Sprawę wytoczyła policja z powodu odczytu wygłoszonego przez ks.Gilisa na zebraniu pavasarininków, w którym dopatrzyła się obrazy funkcjonarjuszy władzy. Sędzia pokoju ks.Gilisa uniewinnił.

G e r m a n i z a c j a L i t w y? "Verslas" /tygodnik Związku Litwinów Handlowców, Przemysłowców i Rzemieślników z XII.32/: W miastach i miasteczkach nie słyszy się niemal języka litewskiego, a natomiast powszechnie występuje rosyjski i niemiecki. W przyszłości może dojść nawet do publikowania nazwisk i firm sklepów, gdzie język litewski jest ignorowany. Podobnie godnym potępienia i niepokojącym objawem jest popyt na wydawnictwa w jęz.rosyjskim i niemieckim, przy zaniedbaniu prasy litewskiej oraz popierania występów gościnnych obcych artystów przy bojkocie teatru litewskiego.

Kinematografy są wykonawcami niemieckiego planu kolonizacyjnego, opracowanego podczas okupacji Litwy, a obecnie wprowadzonego w życie tajnie i podstępnie zapomocą zalewania Litwy wydawnictwami niemieckiemi i zakładania czysto kupieckich interesów, pełnią swą misję germanizacyjną.

S a m o b ó j s t w o b r a t a pierwszego . p r e z y d e n t a P o l s k i ."Lietuvos Žinios" /298.XII.32/: 31 grudnia w Kownie zastrzelił się 80-letni Stanisław Narutowicz, brat pierwszego prezydenta Polski, Zmarły był zwolennikiem niepodległości litewskiej i w 1914 r. podpisał m.in. akt proklamacji niepodległości ~~Rzp~~ Litwy. Samobójca zostawił list, napisany po polsku, w którym m.in.. wyraża nadzieję, że z biegiem czasu stosunki polityczne między Polską a Litwą ulegną poprawie.

IV. SPRAWY POLSKIE I INNYCH MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH.

K r o n i k a .

Ż y d o w s k a r a d a e k o n o m i c z n a .Prasa litewska./XII.32 r./: Z inicjatywy przedstawicieli żydowskich organizacyj ekonomicznych zostanie założona w Kownie żydowska rada ekonomiczna. Celem tej instytucji będzie niesienie pomocy Żydom, którzy ucierpieli od przesilenie, popieranie Żydów-rolników, zakładanie szkół rzemieślniczych i warsztatów. Do żydowskiej rady ekonomicznej zostaną obrani przedstawiciele różnych organiza yj żydowskich.

VIII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

K r o n i k a .

Z j a z d s z a u l i s ó w o k r ę g u K ł a j p ."Liet.Aidas" /294.XII.32/:Dn.27 grudnia w Sziłanach odbył się doroczny zjazd kłajp. /XX-go/ okręgu lit.zw. "szaulisów".Na Zjazd przybyło 34 delegatów poszczególnych plutonów szaulisów.